

Генерал Срето Малиновић
ЗЛОУПОТРЕБА ХРАБРОСТИ

НИН

**МИЛАН ВЛАЈЧИЋ
ПОЛА ВЛАДЕ КАО
ДА ЈЕ ИЗ МОНТИЈА ПАЛТОНА**

Шта се крије иза
Споразума са Емиратима

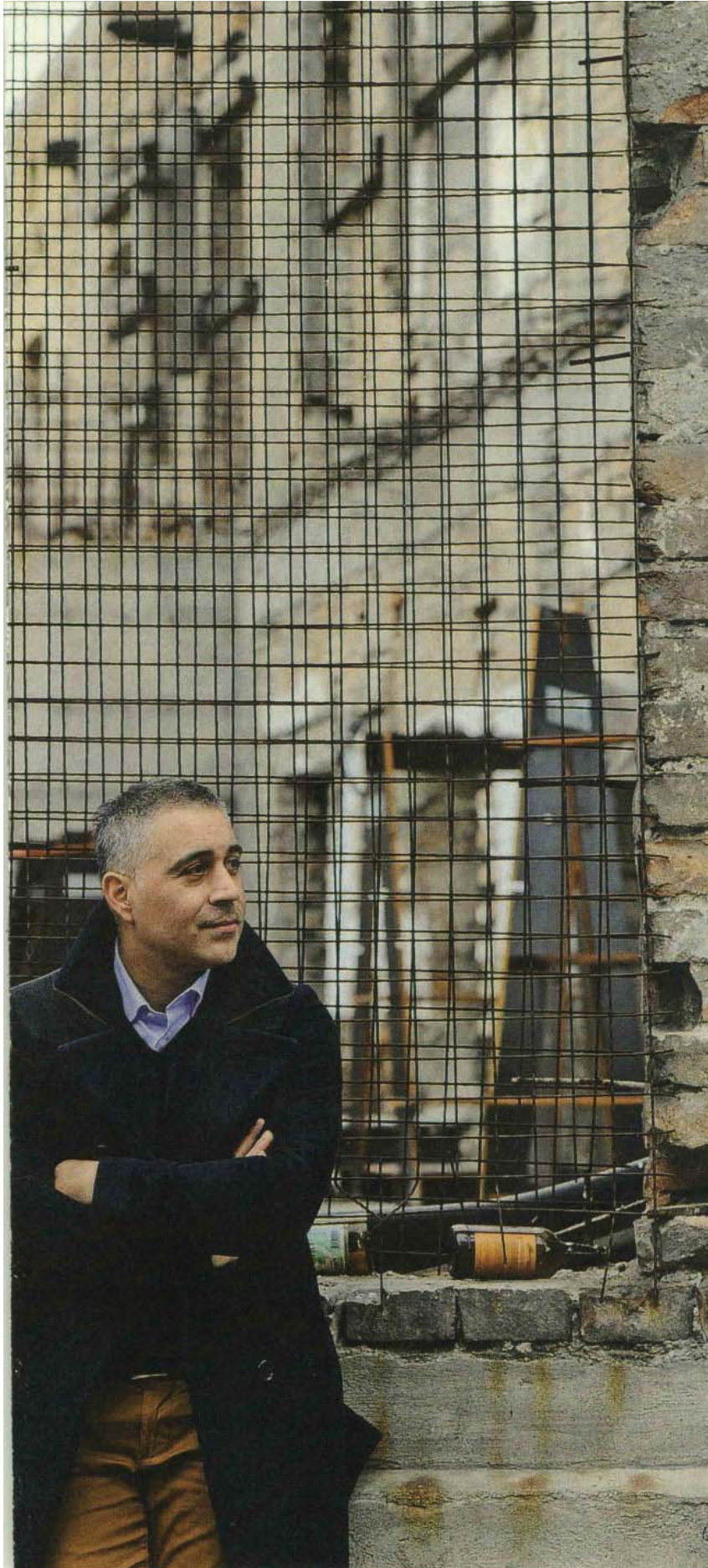
**АЕРОДРОМ
СРЦЕ
ТАЈНИХ
УГОВОРА**

Архитекта
Габријел Раул Пења

САЧУВАТИ ИДЕНТИТЕТ БЕОГРАДА

Схватам да се „Београдом на води“ жели подстаћи развој града, али он би имао смисла у пустињи којој треба дати физиономију, а не у граду који већ има историју. Не можеш пресликавати идентитете са других локација. Људи са стране могу да размишљају о градском ткиву, али локалне архитекте га знају

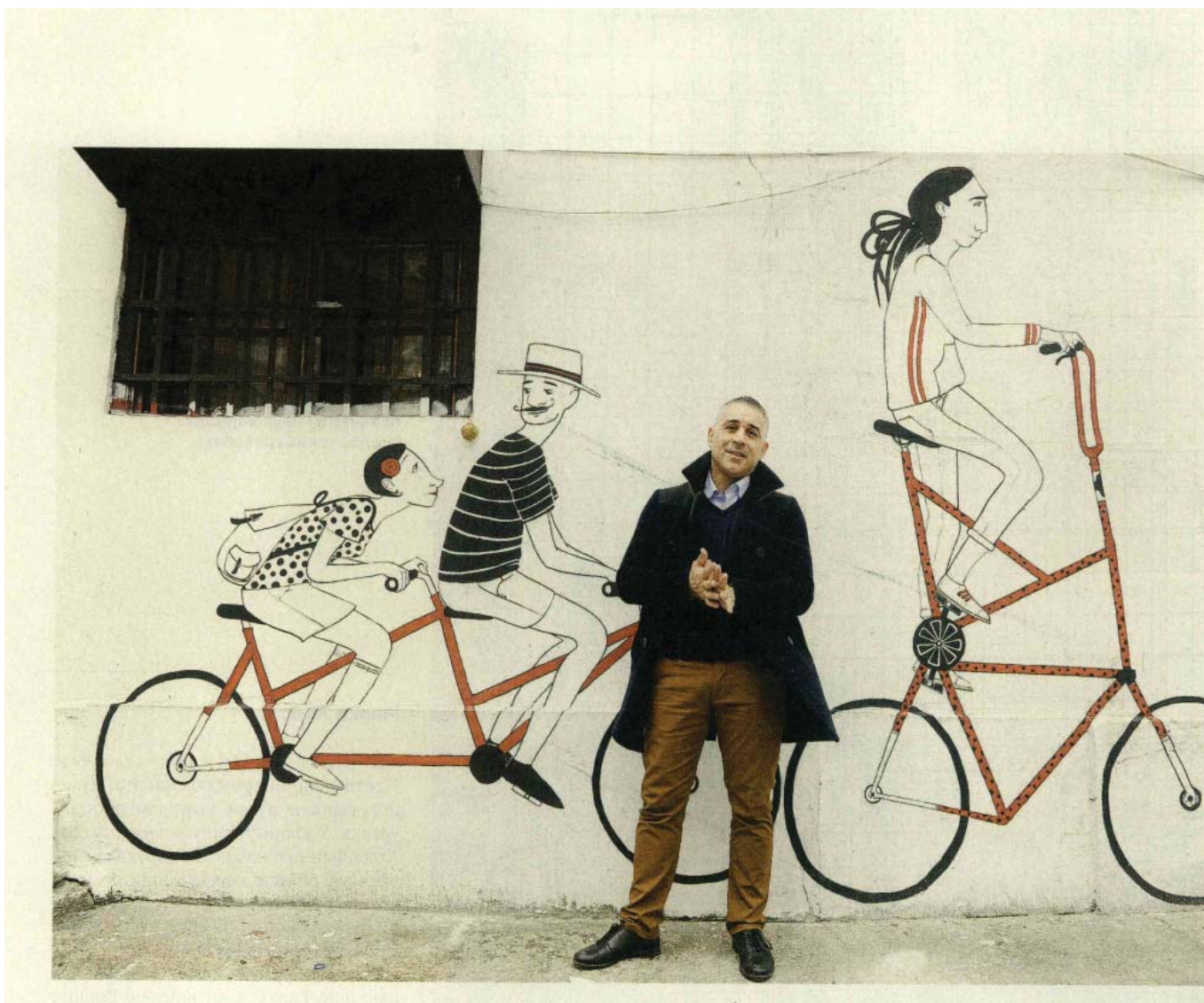

Габријел Раул Пења рођен је у Чилеу, а живи и ради у Холандији. Архитектуру је завршио на Техничком универзитету у Делфту, након чега је радио у низу архитектонских студија, а свој је студио основао 2006. године. Гостујући је предавач на факултетима у Делфту, Тилбургу и Роттердаму, а превасходно га занима трансформација одбачених грађевина

Марко Ловрић

ГАБРИЈЕЛ РАУЛ ПЕЊА ЈЕ АЛХЕМИЧАР. Претвара плинаре у позоришта, музеје у стамбене зграде, пословни простор у јавни. Урбанистичким речником, овај Холанђанин чилеанског порекла ревитализује објекте које су успони технологије, падови економије или меандри политике бацили на градски отпад. У Србију га је позвала Национална алијанса за економски развој, како би нашао нову сврху Дому војске у Вршцу, али му је Сававала, најизмученији комад центра Београда, где смо га одвели да бисмо је видели стручним, а свежим очима, окупирала пажњу успешно као што су њу окупирали уметници. Будући да су се посвуда вијориле заставе које објављују да смо у зони будућег „Београда на води“, разговор је брзо запливао у том правцу.

„Тешко је причати о њему јер је тај пројект и урбанистички и архитектонски и политички. Сваки град на свету се развија. Неки се граде корак по корак, а други покушавају да скачу. У урбаном је планирању најважнија размера развоја, и она најчешће одређује да ли ће бити успеха или неће. Схватам да се „Београдом на води“ жели подстаћи развој града, али када погледам његове макете, осећам се изгубљеним; изгубљеним у размерама пројекта. Ни не знајући све његове детаље, осетио сам

да је једноставно превелик. На макети нема људи, нема грађана Београда. Где је ту београдско ткиво?”

Пења сликовито објашњава да би „Београд на води” имао смисла у Уједињеним Арапским Емиратима, у пустињи којој треба дати физиономију, али не у граду који већ има историју.

„Београд има простора за напредак, и у том смислу потпуно разумем потребу за развојем обала. Има, међутим, и особености карактера; има стари град, нови град, воду, брда, паркове, цркве, густу концентрацију факултета. Развој мора да иде руку подруку са размерама града и потребама житеља. Не можеш пресликавати идентитете са других локација, а управо сам то помислио када сам видео макету ‚Београда на води’. Људи са стране могу да размишљају о градском ткиву, али локалне архитектуре

га знају. Политичари, градске управе, морају да знају где желе да стигну, што није лако када инвеститор са стране донесе много новца, али Београд може да створи обале за све – и за посао, и за туризам, и за грађане.”

урушену зграду на почетку улице браће Крсмановић архитекта је гледао са јужњачки нескривеним одушевљењем.

„Отвореност ове зграде баш је оно о чему причам – видиш шта је иза фасаде. Овде, на пример, направиле ступениште, не мора чак ни лагодно да буде, и добијеш нови градски свет у који може да се уђе, а који може да служи и бизнису и уметности. Стаavimo, рецимо, платно на врх, уместо крова; сви легнемо и гледамо на њему филмове гледајући у небо. Моја архитек-

тура почива на томе да се јавни простор стопи са градским животом, и то ми недостаје у Београду, а фалило ми је и у Вршцу.

Код вас се јавни простор зауставља пред сваком фасадом, а поента је архитектуре направити нешто за људе. Сви живимо у архитектури. Због тога сам је, напослетку, и студирао – зато што утиче на свакодневни живот.” Како та „градња за људе” изгледа на примеру Вршца, који се на конкурс Националне алијансе за економски развој изборио за Пењину руку? „Дом Војске у Вршцу има унутрашње двориште са дивним старим дрвећем, а испред њега је трг са монументалним приказом градске историје, песницима, шахистима, и све то мора да нађе места у пројекту. Зграду ћемо испунити привременим програмима – размишљамо

о храни, вину, музици и књигама – и видети да ли тако можемо да финансирамо њену ревитализацију. Увек морамо да се питамо за кога то радимо. Многи размишљају само о туризму. Дobar је туризам, он доноси новац, али није ли боље градити за становнике самог града, за себе? Доћи ће и туризам.”

УРБАНИСТИЧКА АЛХЕМИЈА збиља је креативна игра. Покојна амстердамска плинара, чија је ревитализација поверена Пењином бироу, заштићена је законом као историјски значајан комплекс. Споља, дакле, није смео ништа да дира. Зато је нацртао зграду унутар зграде.

„Ограничења су била јасна – не дирај фасаду, не дирај кров, и тако даље. Е онда направиш кутију унутар кутије, кутију која је самодоволна, има сопствени идентитет. Та је наша покретна кутија и театар и плесни клуб – затворена када је позориште, а отворена, тако да нуди поглед на оригиналну структуру, када служи плесу.” Креативност, подвлачи Пења, увек долази „са дна”, и зато је, сматра, једина добитна комбинација – колико год звучала утопијски у свету мародерског капитализма – да идеје дају

људи, а новац финансијери.

„Смешно је што о томе причамо баш усред будућег ‚Београда на води‘, класичног пројекта ‚одозго‘. Људи су са новцем донели и план, и лево вам, на’. А мора се наћи средњи пут. И када идеје дођу ‚одоздо‘, то је и даље посао, и људи од идеја желе да зараде, да преживе. Битно је да градећи одоздо можемо да научимо и постигнемо много више, јер је тај систем отворенији – бираш свој начин рада, своје сараднике, свој идентитет, уместо да будеш обавезан да пратиш туђа правила. Увек постоје закони које мораш да поштујеш, можда и строги закони, као у амстердамском пројекту, али је рад одоздо креативнији баш у могућим решењима борбе са законима.”

Пења архитектуру представља као пролазак између Сциле и Харибде: ако

имаш само идеју, прогутаће те празни депови; ако имаш само новац – насукаћеш се на недостатак маште.

„Рад који би био само ‚одоздо‘ никада не успева, сувише је тешко, али је и строг рад ‚одозго‘, хвала богу, помало историја због економске кризе. Бит је инвестирања у брзом повратку уложеног, ако градиш станове, градиш их да би их продавао. Многи инвеститори немају стрпљења, а радом одоздо профит стиже много касније. Ништа, међутим, није мање профитабилно од пра-

ма и зграда постати привлачна. Зграда је некада сексепилна по себи, некада је таквом чини окружење, а некада програм.”

Најтеже је, закључује Пења, имати право стање свести за градњу. Када год је новац тема, тешко је имати га, свеједно да ли си у Италији, Холандији или Србији.

„СВАКИ ГРАД ИМА КРЕАТИВНЕ ЉУДЕ, само их многи не користе. А ако људи добију прилику, биће одговорни. Уме-

Моја архитектура почива на томе да се јавни простор стопи са градским животом, и то ми недостаје у Београду, а фалило ми је и у Вршцу. Код вас се јавни простор зауставља пред сваком фасадом, а поента је архитектуру направити нешто за људе

зне зграде, и зато је боље имати план са разноврсним фазама, попут оног који спремамо за Вршац, и који нам је успео у Ротердаму. Тамо смо железнички вијадукт претварали у мали тржни центар, а већ након прве фазе били смо нова креативна жижа Ротердама, јер смо стално нудили нове активности. Били смо у свим часописима, и када смо почели другу фазу, свако је хтео да сарађује, и пројект је постао самоодржив, имао је сопствени капитал. Тај модел функционише свугде, у Њујорку, у Холандији, у Француској; радиће и у Србији. Важно је да кажеш ‚полако, стићи ћемо до профита‘.”

Такође, није битна само зграда, већ и шта је око ње. Некада зграда може да буде заиста ружна, тако ружна да нико неће да је купи, али њену околину можеш учинити савршеном, па ће људи-

сто да кажу ‚то је њихова зграда, баш ме брига‘, рећи ће ‚био сам део овога‘. Већ и због тога архитектура не сме да искључује људе, мора да буде за све.”

Јасно је зашто се и ове речи односе на „Београд на води”, али Габријел Раул Пења му се последњом реченицом враћа и експлицитније.

„Београд још има историју која је део града. Она није инкорпорирана у природни градски живот, људима још није ‚пред очима‘. Све те зграде масивних појава са лепим украсима биле би сјајне ако би биле комплетно приступачне, а не доступне само одређеној групи људи, као што је случај са факултетима. Главни изазов који бих имао овде био би управо укомпоновање историју града са савременим животом. Ту видим много могућности, али и несигурности.”